

Sametová revoluce přinesla jednotu na krátký čas

Ybudování demokratického systému bylo porěrně snadné, vytvoření kutečné demokracie je ložitější.

Moderní demokracie je synonymem právního státu. Tam, kde právní stát lně nefunguje, není možné mluvit o standardní rozvinuté demokracii. Komplexní pojetí demokracie ale nebylo ovšem možné vstkomunistickým státům přeat v podobě jakési »kuchařky«. deset let po pádu komunismu máme tedy demokratický systém, ale nemáme ještě skutečnou demokracii.

lorší pozice

Česká společnost je na tom, pokud jde o osvojování neinstitučních prvků demokracie, poněud hůře než např. Polsko a Maarsko. Totální devastace, kterou sobě zanechal normalizační žim, se ukazuje deset let po páu komunismu jako důležitější ež demokratická zkušenost ředválečného Československa. teoretotypy normalizačního cho-

vání se projevují téměř všude. Vidíme je například nejenom v tom, jak málo se průměrný český občan identifikuje se svým státem, ale i v tom, jak málo se identifikuje s výsledky své vlastní práce.

Zatímco v sousedním Polsku a Maďarsku komunistické strany byly po překonání šoku z československých událostí v roce 1968 schopny pokračovat v procesu pomalé liberalizace, v Československu nic takového nebylo možné. Zatímco v komunistických stranách Polska a Maďarska působily v 70. a 80. letech silící skupiny liberálně smýšlejících politiků, a v obou zemích mohly existovat poměrně rozsáhlé šedé zóny intelektuálních aktivit, v Československu neexistovalo ani jedno, ani druhé. Ohnisko odporu vůči neostalinskému režimu se od roku 1977 soustředilo do poměrně malého disidentského ggheta.

Levicové elity

Vývoj v Polsku a Maďarsku umožnil postupný vznik nových levicových (sociálně-demokratických) elit uvnitř komunistických

Václavské náměstí v listopadových dnech 1989.

stran obou zemí. V KSC žádná taková skupina neexistovala.

Ačkoliv se během druhé poloviny roku 1988 a v roce 1989 začala formovat poměrně široká vrstva lidí otevřeně nesouhlasících s komunistickým režimem, povaha této revolty byla jiná než v Polsku

a Maďarsku. Zatímco v Polsku a Maďarsku byla závěrečná revolta proti komunistickému systému nesená novou třídou politických profesionálů, v Československu šlo o revoltu lidí, kteří byli zcela mimo oficiální nebo polooficiální politiku.

Bez účtování

»Sametovost« revoluce je často kritizována. Ve skutečnosti mnohem závažnějším problémem než neschopnost potrestat protagonisty bývalého režimu je dědictví normalizačního režimu v každém z nás.

Sametovost revoluce byla velkým úspěchem hned z několika důvodů. V okamžiku pádu komunismu stálo Československo ve zcela jiné situaci než Polsko a Maďarsko. Hladký přechod k demokracii se zdál téměř nemožný. Za prvé neexistovala ani v komunistické straně, ani mimo ni početnější vrstva lidí, kteří by mohli okamžitě začít dělat demokratickou politiku. Existovalo tedy reálné nebezpečí, že dojde ke zhroutil základních funkcí státu. A dále neostalinské komunistické vedení nemělo zdánlivě žádné ústupové cesty. Revolta proti komunismu se snadno mohla stát násilným účtovaním. Skutečnost, že předání moci nakonec proběhlo nenásilnou cestou, je tedy bezesporu pozitivní. V situaci, kdy hrozilo nebezpečí totálního kolapsu autority anebo vypuknutí násilí, dokázali představitelé disidentského ggheta vy-

jednat pokojný přechod k demokratickému systému.

Pád komunismu v Polsku a Maďarsku se »sametově« odehrál vcelku logicky, neboť politická praxe tam byla během posledních let komunismu jiná než u nás. Boj proti systému se odehrával méně v podobě kritiky systému a více v konstituování politických a ekonomických zárodků systému nového. V okamžiku přechodu k demokratickému systému tam proto nehrozilo tak velké nebezpečí jako u nás, že se vytvoří naprosté mocenské a ideové vakuum. To však u nás zažehnali disidenti. Na poměrně krátkou dobu se pak dokázaly sjednotit nejruznější síly k prosazení národních zájmů. Rozpad této koalice postupně přerostl do politické atomizace, které byly a jsou prosáklé normalizačními manýry. Neschopnost politických stran se domluvit na prioritách státu je nebezpečím pro aspirace ČR připojit se ke sjednocující se Evropě.

Jiří Pehe,
politik

FOTO: JAROSLAV KRATOCHVIL